Izraelci za dva dana izlaze na parlamentarne izbore. Ovo su ključna pitanja koja su oblikovala kampanju.

Odgovornost za 7. listopada

Mnogi Izraelci zahtijevaju osnivanje neovisnog državnog istražnog povjerenstva koje bi ispitalo propuste zbog kojih je omogućen napad Hamasa na Izrael 7. listopada 2023., u kojem je poginulo više od 1200 ljudi.

Najsmrtonosniji dan u povijesti Izraela izazvao je duboku nacionalnu traumu, čije posljedice i dalje oblikuju politiku, društvo i kolektivnu psihu zemlje.

Izrael je i nakon prethodnih nacionalnih kriza osnivao istražna povjerenstva, a glavni suparnik premijera Benjamina Netanyahua na predstojećim izborima, bivši načelnik glavnog stožera vojske Gadi Eisenkot, obećao je da će to učiniti ponovno, nazvavši to "načinom da se spriječi sljedeća katastrofa".

Međutim, Netanyahuova vlada odbacila je te zahtjeve. Za propust u sprječavanju napada okrivila je sigurnosni aparat te predložila osnivanje povjerenstva čije bi članove imenovali političari.

Oporbeni čelnik Yair Lapid izjavio je da je svrha povjerenstva koje predlaže vlada "oprati odgovorne i spriječiti stvarnu istragu".

Sam Netanyahu okrivio je sigurnosne službe što ga na dan napada nisu ranije probudile.

Taj se političar suočava sa sve učestalijim optužbama da je ignorirao rana upozorenja, najviše ona iz Ujedinjenih Arapskih Emirata, kojim je navodno obaviješten da Hamas planira veliku operaciju.

Premijer se također našao pod povećalom zbog odnosa svoje vlade prema Kataru, koji je uz izraelsko odobrenje financijski podupirao Hamas te već dugo pruža utočište političkom vodstvu te skupine.

Buduća sigurnosna strategija

Izraelska sigurnosna doktrina desetljećima se temeljila na trima načelima: snažnim obavještajnim službama, odvraćanju i kratkotrajnim ratovima.

No, nakon 7. listopada to se promijenilo.

Vlada se umjesto toga okrenula dugotrajnim vojnim operacijama, što se očituje u stalnoj prisutnosti vojske u "sigurnosnim zonama" u Gazi, južnom Libanonu i Siriji.

Također provodi gotovo svakodnevne operacije na okupiranoj Zapadnoj obali, pokrenula je dva rata s Iranom te izvela napade na jemenske pobunjenike hutiste, koje podupire Teheran. Sve to dovodi u pitanje sposobnost zemlje da održava vojsku angažiranu na više frontova.

Phoca PDF

Deseci tisuća rezervista više su puta mobilizirani od 2023. godine, često uz znatne osobne i ekonomske troškove, dok vojni čelnici neprestano upozoravaju na nedostatak ljudstva.

"Odustali smo od logike odvraćanja i mira te postali društvo koje trajno živi od mača“, izjavio je Ofer Shelah, istraživač na izraelskom institutu za studije nacionalne sigurnosti (INSS).

Ovi su vojni pothvati narušili ugled Izraela i izazvali oštre međunarodne kritike, osobito zbog rata u Gazi, gdje je prema podacima tamošnjeg ministarstva zdravstva broj poginulih Palestinaca premašio 74.000.

Čak je i predsjednik SAD-a Donald Trump javno kritizirao Netanyahua zbog postupanja Izraela tijekom nedavnog sukoba s Iranom.

Religija, identitet, novačenje

Budući da se vojska suočava s nedostatkom ljudstva, rasprava o izuzećima od vojne službe za ultraortodoksne Židove prerasla je u širu polemiku o identitetu Izraela.

Ultraortodoksne stranke žele zadržati izuzeća koja vjerskim učenicima omogućuju izbjegavanje vojne službe, a u tome ih podupire Netanyahuov Likud te, uvelike, njegovi koalicijski partneri s krajnje desnice.

Oporbene stranke zalažu se za ukidanje tih izuzeća. Poručuju da neće sudjelovati ni u jednoj vladi koja uključuje stranke koje se zalažu za poseban status haredskih židova.

Eisenkot, koji je u ratu u Gazi izgubio sina, također se usprotivio izuzećima, ocijenivši da Netanyahuova vlada "bez srama potiče izbjegavanje dužnosti".

Netanyahu se, pak, koprca u pronalaženju ravnoteže. Nedavno je u intervjuu kritizirao uhićenja ultraortodoksnih pojedinaca koji izbjegavaju vojnu obvezu, ali je istovremeno naglasio da bi se oni koji nisu posvećeni cjelodnevnom proučavanju Tore trebali odazvati pozivu u vojsku.

Problem je izazvao prosvjede ultraortodoksnih Židova, a neki su čak upali u kuću šefa izraelske vojne policije.

No, podjela se proteže i izvan vojne službe.

Samo nekoliko dana prije raspuštanja parlamenta koalicija na odlasku uvela je mjere koje promiču rodnu razdvojenost u nekim javnim prostorima i donijela zakon kojim se naglašava važnost proučavanja Tore.

Pristalice kažu da ove politike jačaju židovski karakter Izraela, dok kritičari tvrde da one vode zemlju prema većem vjerskom utjecaju na javni život.

Rast troškova života

Unatoč snažnom gospodarskom rastu, pri čemu se BDP više nego udvostručio od 2000., a

Phoca PDF

nezaposlenost je na povijesno niskim razinama, Izraelci se i dalje suočavaju s troškova života koji su među najvišima na svijetu.

Istovremeno, medijalne plaće ostaju ispod prosjeka OECD-a, što stvara sve veći pritisak na kućanstva.

Ekonomisti kao glavne uzroke visokih cijena navode dugotrajne strukturne probleme, među kojima nedostatak stambenog prostora, trgovinske prepreke i ograničenu konkurenciju u ključnim sektorima.

Ratovi su donijeli dodatni izazov.

Od 2023. godine izraelski proračun za obranu se udvostručio, što stvara sve veći pritisak na javne financije.

I dok sigurnost dominira političkom raspravom, za mnoge birače glavna je briga upravo - gospodarstvo. (Hina)

Phoca PDF